

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monumenta Paderbornensia

Ferdinand <Paderborn, Bischof, II.>

Amstelodami, 1672

Eresburgum Ad Dimolam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-7830

ERESBURGUM

AD DIMOLAM.

MEMORIÆ. SACRUM

HOSPES. ERESBURGI. PRÆRUPTAM. CONSPICIS. URBEM
 ANTIQUA. CELEBREM. RELIGIONE. LOCUM
 MARTIS. IBI. QUONDAM. SIMULACRO. NOBILE. FANUM.
 SAXONIÆ. COLUMEN. PRÆSIDIIUMQUE. FUIT
 QUOD. LEO. VASTATUM. CAROLI. VICTRICIBUS. ARMIS
 SACRAVIT. VERO. RESTITUITQUE. DEO
 MANSIT. ET. HOC. NOSTRÆ. GENTI. DUM. BARBARUS. HOSTIS
 AUGUSTUM. NOSTRO. TEMPORE. VERTIT. OPUS
 NONNE. GIGANTEOS. MERUIT. RENOVARE. TRIUMPHOS
 QUÆ. MANUS. IN. SUPEROS. HOC. FUIT. AUSA. NEFAS

FERDINANDUS. DEI. ET
 APOSTOLICÆ. SEDIS. GRATIA. EPISCO-
 PUS. PADERBORNENSIS. COADJUTOR.
 MONASTERIENSIS. S. R. I. PRINCEPS.
 COMES. PYRMONTANUS. ET. LIBER. BA-
 RO. DE. FURSTENBERG.

ERESBURGI. IN. DIOECESI. PADERBORNENSI
 FIRMISSIMI. OLIM. SAXONUM. PROPUGNACULI
 NEC. MAGIS. FRANCORUM. ARMIS. ET. IRMINSU-
 LÆ. EXCIDIO. QUAM. EJUS. LOCO. A. CAROLO. M
 EXSTRUCTI. A. LEONE. III. P. M. DEDICATI. BELLO
 AUTEM. SUECICO. FUNDITUS. EVERSI. TEMPLI
 RELIGIONE. CELEBRIS. MEMORIÆ

M. H. P.

NO-

STIS

N O T Æ.

I. **E**RESBURGUM.] Celeberrimus in Francica & Saxonica historia locus, quem Leo III. Pontifex in diplom. dato in *Eresburg*, Astronom. de rebus à Carol. M. gestis apud Reuberum, Annal. Canisiani, Annal. Francici, & vita Carol. M. à Pithæo edita, Ado Viennens. Ægil in vita S. Sturmionis, Urspergensis, Poëta Anonym. Crantzius, Aimoinus, *Eresburg*, *Eresburgum*, *Heresburg*, *Eresberg*, *Heresberg*, alii *Mersburg*, *Mersberg*, *Marsburg*, *Montem Martis*, nominant, & docto commentario Meibomius in *Irminsula Saxonica* illustravit. Etymon nominis quoad posteriorem partem clarum & obvium, prioris obscurum & dubium. Gobelinus Persona natum vult à religione, quod illuc è tota gente Saxonica quotidie sacrificandi, oracula petendi, votique solvendi causâ multi confluerent, ut idem sit **E**RESBERG, quod mons venerationis. Idem tamen aliam adfert notionem, ac dictum putat ab Hera, quæ Græcis *H'ez*, Latinè Juno, priscis Saxonibus culta. Scribit de Germanis Tacit. de morib. German. in commune *Herthum*, id est terram matrem, colunt. Hinc credi potest Heram eandem esse cum Hertho, & nomen dedisse. Meibom. de Irminful. c. 5. & in notis, Althamer. ad Tacit. de morib. Germ. Justus Winkelmannus *Hiresburgum*, hoc est, *Sacrum burgum* dictum putat: nam priscis Saxonibus *Hire* idem esse, quod sacrum dicunt, quod probat ex antiquis rhythmis Saxonice.

2. **A**D DIMOLAM.] Nulla aut levis dubitandi causa, utrum *Eresburgum* sit in veteri Saxonia, an ad Salam Thuringiæ fluvium, ubi Episcopalis civitas *Mersburgum*; de hoc enim minime intelligi possunt, quæ in historia Francica de *Eresburgo* memorantur. An. 772. *Carolus Saxoniam bello aggressus Eresburgum castrum cepit*. Annal. Franc. vita Carol. M. apud Pithæum, Astronom. Urspergen. Regin. quod (An. 775. Poëta Anonym. alii An. 774.) iterum Saxones per mala ingenia & iniqua placita capientes, Francos expulerunt, & castrum destruxerunt. Vita Carol. M. apud P:

Pithæum p. 23. An. 775. *Carolus Saxonum perfidiam ultus Eresburgum reedificat.* Annal. Franc. editi à Pithæo, Astronomus, vita Carol. M. Regin. An. 776. *Cui (Carolo) vix Alpes transgresso occurrerunt, qui nunciarunt Eresburgum arcem à Saxonibus expugnatam. & presidium Francicum, quod in eo posuerat, expulsam.* Astronom. apud Reuber. Annales Francici incerti auct. apud Pithæum. *Tunc Rex cum Francis restauravit Heresburgk castrum.* Regin. ad An. 776. Astronom. l. c. An. 780. *Transiensque per arcem Eresburgum ad fontem Lippia venit.* Astronom. apud Reuber. *Carolus Saxoniam ingressus ad Heresburgk venit, & inde ad locum ubi Lippa consurgit.* Regino in Chron. An. 784. *Cumque eum ulterius progredi tam hyemalis temporis asperitas, quam aquarum inundatio prohiberet, Eresburgum arcem in hyberna concessit.* Astron. apud Reub. An. 785. *Rex Carolus in Heresburc super hyemem residebat, & Saxones in pace conquiescunt.* Fragment. Annal. Francic. p. 88.

Nusquam deinde Leonem Papam ad Salam Thuringicum penetrasse scribitur, qui tamen, ut suo loco ostendetur, Paderbornam ad Carolum venit, atque Ecclesiam *Eresburgi* consecravit. In hac Ecclesia, teste Widekindo & Gobelino, cæsus Danmarus, cum quo Otto M. non in Thuringia, sed Westphalia bellum gessit. Fuit igitur *Eresburgum* in Saxonia veteri seu Westphalia, non tamen ad ripam *Visurgis*, ut Ado Viennensis autumat; neque ad fontem vel fluvium *Lippia*, ut Ernestus Brotufius hist. Anhal. l. 1. c. 14. Marcus Wagner. in vita Carol. M. & Joannes Lampadius in mellificio hist. opinantur; nec etiam ad *Ruram* fluvium, ut Letznerus in hist. Caroli M. c. 21. adfirmat; nec ad arcem *Driburgum* diocesis Paderborn. ut vult Tilemannus Frius in speculo de monetis l. 3. c. 1. & 8. Nec ad *Ambram* seu *Emmeram* haud procul Ludâ oppido; id quod Piderit. in Chron. Lippiensi sentit: Sed ad *Dimolam*, qui magnam diocesis Paderborn. partem emensus, haud procul *Heristallo* Saxonico in *Visurgis* effunditur; ubi etiamnum superest Præpositura à Ludovico Pio Monasterio Corbeienfi donata. *Domnus Ludovicus Imperator Augustus Caroli M. filius tradidit Monasterio (Corbeienfi) locum Huxeri cum omnibus suis: Eresburg & Meppiam Abbatias, & cetera prædian*

in Aquilone. Juditha Imperatrix hac à viro suo obtinuit. Chronicon Corbeienſe editum à Meibomio. Henricus de Hervordia citatus ab eodem ex Ordinario Corbeienſi. Diutiſſimè præterea vetus nomen Eresberg & Heresberg conſervatum, uti ex his literis Wiboldi Abbatis Corbeienſis anno milleſimo centeſimo quinquageſimo ſecundo, & Conſulum ac populi oppidi Eresbergenſis anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo nono, datis apparet. In nomine Domini noſtri JESU Chriſti. WIBOLDUS Dei gratia Corbeienſis eccleſiæ Abbas omnibus præſentibus & futuris in perpetuum. Quoniam res geſtas literarum monumentis tradere tam ad præſentium memoriam quam ad futurorum notitiam cautum eſt. idcirco & nos præſentibus ac poſteris per hos apices inſinuamus. qualiter Venerabilis Epiſcopus Paderbornenſis Bernhardus ex noſtro & Corbeienſis Capituli conſenſu. emit à fratre noſtro Reinhero Præpoſito & cæteris fratribus noſtris de monte ERESBERGH VIII. talentis denariorum domum quandam & aream in villa nomine Frenkenhuſen. & XL. jugera dimenſa terra ad eandem domum pertinentis. Cujus poſſeſſionis empta à prædicto Venerabili Epiſcopo legitimam per hæc ſcripta emancipationem facientes. ei quod factum eſt ſcripto atteſtamur. & ad perpetuam firmitatem ſigillo noſtro hanc ſcripturam munimus. Data Corbeia anno Dominicæ Incarnationis MCLII. indiſtione prima. XVI. Kalend. Octob. publicè in capitulo Corbeia. ſub teſtimonio Henrici Prioris. Adelberti Præpoſiti. Conradi Cellerarii. & reliquorum fratrum tam majorum quam minorum. Coſs. & populi Eresbergenſis tabulæ ſunt hujusmodi. Nos Conſules & univerſitas Montis qui dicitur Heresberg univerſis præſentem paginam inſpecturis præſentium tenore ſignificandum duximus. quocum nos à villa Horehuſen ad montem qui dicitur Heresberg Paderbornenſis Diaceſis noſtra domicilia tranſtuliffemus. ac montem munitentes eundem ab obedientia Eccleſiæ Paderburnenſis. qua eidem in ſpiritualibus eramus ſubjecti. inobedienter reſceſſiffemus. tandem cum eadem Eccleſia convenientes. inter ipſam & noſtram univerſitatem talis ordinatio intervenit. quod nos errorem noſtrum recognoſcentes. & ad obedientiam matris noſtræ Eccleſiæ videlicet Paderburnenſis redeuntes. debitum in ſpiritualibus ad ipſam habebimus reſpectum. & Clericum quem Epiſcopus Paderburnenſis.

nensis. apud nos Ecclesia constructa sive construenda. & à nostra universitate dotanda. profecerit. quemque Archidiaconus loci. dono altaris investiverit. tanquam nostrum plebanum modo ad presens recipimus reverenter. remanente nihilominus apud nos post mortem ejusdem plebani. alium nobis eligendi plebanum libertate. dummodo electus à nobis Archidiacono. ad recipiendum donum altaris & curam animarum presentetur. ipsamque Ecclesiam nostram Dominus Episcopus parochialem faciendo. & sepulturam ibidem indulgendo. tempore oportuno consecrabit. Præterea Archidiaconum de Capitulo majoris Ecclesie Paderburnensis. qui synado Horehusen præsidere consuevit. in monte & præfata Ecclesia synado præsentem tanquam nostrum Archidiaconum cum omni jure quod ipse Archidiaconus antequam nos ad montem transferremus in Capella S. Dyonisii Horehusen habuit. & adhuc circa universam plebem ejusdem Archidiaconatus habere dinoscitur. admisimus. duobus tamen articulis non de jure sed de benignitate & gratia Archidiaconi & Ecclesie. exceptis. quod nec denarios vel obulos synodales persolvemus. & quod homines inter nos servilis conditionis. à scabinis accusati. non in ferro candenti. sicut alias consuetum est. sed manu duodecimâ suam expurgationem præstabunt. Ne autem hæc præscripta ordinatio. tam ab Ecclesia Paderburnensi. quam à nostra universitate valeat in posterum revocari. vel aliquid in ipsa immutari. presentem cartam sigilli nostra universitatis appensione. ac testium annotatione roboratam. quam cartam etiam sub eodem tenore. Domini Episcopi & Capituli sigillorum impressione munitam. ab ipsa Ecclesia accepimus. ad exhibendum pro & contra nos si necesse fuerit. Ecclesia dedimus eidem. Acta sunt hæc Anno Dominica incarnationis M. CC. XXIX. VII. Kalend. Septembris. Testes hujus rei sunt. Herman de Vesperthe. Johan de Eleren. Tetmar de Durslo. Johan de sancto Magno. Johan de Westhem. plebani. Milites vero. Andreas de Durslo. Otricus de Westhem. Alradus. Henric de Brocbike. Stephanus. fratres de Dalhem. Tideric de Eilen. Bodo. Henric & Johan de Schneve-the. Consules vero Vollant. Alrat. Herman. Conrat. Monetarii. Tideric de Gesmaria. Tideric de Velrebergh. Ludolff de Capella. Henric Westval. Henric de Dune. Regenhart de Hoburgehusen. Regenhart

hart de Hattepe. Johan de Fabrica. & tota universitas montis e-
jusdem.

Proximo tamen superiori anno *Eresburgum* etiam *Montem Martis* appellatum esse testatur hoc diploma. *Henricus Dei gratia Romanorum Rex & semper Augustus. Universis Imperii fidelibus quibus presens scriptum exhibitum fuerit gratiam suam & omne bonum. Ad notitiam universorum volumus pervenire. Nos mandatum Domini Imperatoris patris nostri recepisse. quod nequaquam ratam habere vellet Warandiam. quam in solemnibus curia nostra apud Herbipolim fecisse dinoscimur de MONTE MARTIS Archiepiscopi Colonienfis in Abbatis dilecti Principis nostri prejudicium Corbeiensis. Et quod eundem Abbatem in possessionem dicti montis remitteremus. eidem plenam Warandiam praestando praedictus Dominus noster Imperator nobis firmiter injunxit. Nos vero mandatum Domini Imperatoris patris nostri conservare & implere in omnibus cupientes. auctoritate presentium in possessionem ejusdem montis dictum Principem nostrum Abbatem Corbaensem mittimus cum omni jure. nullam jurisdictionem in ejusdem montis possessione recognoscentes Archiepiscopo Colonienfi. Mandamus itaque per gratiam nostram firmiter precipientes. quatenus nullus ausu ductus temerario. memoratum Abbatem in possessione saepedicti montis impedire vel molestare praesumat. quod qui fecerit gravem indignationem nostrae celsitudinis se noverit incursum. Testes hi sunt. Henricus Venerabilis Eistetenfis Episcopus. Henricus illustris Dux Bavariae. Comes H. de Dilingen. F. de Druhendingen. E. Dapifer de Walpruc. C. Pincerna de Winterstede. & alii quam plures. Datum apud Ulmam. Anno Domini M. CC. XXVIII. indict. prima.*

Postea vero *Eresburgi* nomen prorsus obsolevit: nam litteris anno 1247. conscriptis, *Mons Martis*, & deinceps perpetuo appellatur. *HERMANNUS Dei gratia Abbas. Strigerus Prapostitus. Albertus Prior. totusque conventus Corbeensis Ecclesiae nec non Themo*

Præpositus Montis Martis & fratres sui ejusdem montis. Universis Christi fidelibus hanc paginam inspecturis salutem in Domino. Super dissensione mota inter Dominum Simonem Electum & Capitulum Paderburnense ex parte una. & nos ex parte altera super parochia. Archidiaconatu. & jurisdictione Dioecisani ordinaria MONTIS MARTIS. quam Dominus Paderburnensis & Ecclesia sua petebat ratione juris communis. & nos privilegii & prescriptione defendebamus. Magistro Ottone Decano Bremensi. Magistro Thetmaro Canonico Monasteriensi. Heinricho Decano & Hermanno Scholastico nova Ecclesia mediantibus talis compositio intervenit. quod tenore presentium publice & solemniter confitemur. quod venerabili Domino Simoni Electo & Capitulo Paderburnensi ordinariam jurisdictionem & jura spiritualia Dioecisani & sua Ecclesia de jure communi debita in Monte Martis secundum formam recognoscimus infra scriptam. Consentes & eligentes quod Volradus Canonicus Paderburnensis Archidiaconus in Horehusen & sui successores qui pro tempore fuerint habitatoribus Montis ejusdem sive in Monte in Capella B. Nycholai. sive in Horehusen in Ecclesia B. Dionysii prout ipsis placuerit synodo præsideant. Et quia Præpositus & fratres prædicti montis ad Abbatem tantum & Conventum Corbegensem in spiritualibus & temporalibus respectum habere debent. ipsi tam ab Episcoporum quam Archidiaconorum Paderburnensium juribus sunt exempti. Consensum est etiam inter Paderburnensem & Corbegensem Ecclesias quod illi tantum sunt excepti à frequentatione synodi & à juribus synodalibus qui infra ambitum Claustrum cum Præposito & fratribus habitant & in emunitate existentes eorum servitiis sunt specialiter deputati. Præterea Præpositus ejusdem loci nomine Abbatis & Conventus Corbegensis denarios synodales. tantum de habitatoribus Montis colliget annuatim. Archidiacono contra eosdem habitatores si necesse fuerit in hoc per censuram ecclesiasticam adjuvante. de quibus synodalibus denariis Præpositus idem sex solidos graves Archidiacono statim dum collecti fuerint annis singulis sine qualibet difficultate persolvet. Themo etiam nunc Præpositus qui parochia præest in eodem Monte à Domino Volrado Archidiacono curam animarum & donum altaris recepit & obedientiam Archidiacono debitam repromisit. & deinceps Præpositi Montis Martis vel alii qui ab Abbate Corbegensi Archidiacono in Horehusen Canonico Paderburnensi fuerint presentati ad eandem parochiam donum altaris & cu-

ram animarum perpetuo recipient in futurum. & Præpositi vel alii qui parochiam eandem habuerint ratione ejusdem parochie in Ecclesia Paderburnensi Episcopales synodos frequentabunt. Quod autem ea qua præscripta sunt Ecclesia Paderburnensi perpetuo servabimus. Nos & Ecclesiam Corbegensem Paderburnensi Ecclesia sub pena quingentarum marcarum hiis literis obligamus. Acta & completa sunt hæc in Ecclesia Corbegensi Anno Domini M. CC. XLVII. in crastino natiuitatis B. Mariæ Virginis.

L. S.

L. S.

3. HOSPES ERESBURGI PRÆRUPTAM CONSPICIS URBEM.] *Eresburgum præcelso lateque conspicuo monti impositum Widekindus & Ditmarus urbem; civitatem Auctō vitæ Caroli M. Annales Franc. vitæ Caroli M. apud Pith. Astronom. apud Reuberum, Ado Viennensis, & complures alii castrum; Ægil in vitæ S. Sturmionis castellum, alii arcem appellarunt. Castrum veteris aut nulla aut exigua vestigia supersunt. Urbs paulò ante An. 1247. instaurata videtur, domiciliis ex villa Horhusen in montem Heresberg translatis, monteque munito, ut ex diplom. cit. liquet. Completebatur, ut Meibom. scribit, 500. domicilia non inelegantia, ciuesque ob commercia opulentos: sed numerum ædium fortunæque civium multum imminuit proximum bellum, quo An. 1646. 25. Maii oppidum à Suecis expugnatum, direptum, & munitionibus nudatum. Superiorum verò sæculorum calamitates, quæ post Caroli M. devastationem Eresburgo acciderunt, vetus nobis ms. fragmentum membranæ Corbeiensis his verbis repræsentat ad annum Christi M CXLV. Tertio destructa est urbs Eresburg. Primò per Karolum M. qui undecimo anno obsidionis fraude cepit & devastavit. Secundo per Fridericum Principem Arnesburgensem precatu Erkenberti Abbatis. Tertio per Volcwinnum virum præpotentem Sualenbergensem. Nam verra inter ipsum & domnum Heinricum filia Friderici præmissi filium de Arnesberg obortu-*

quem & incolæ montis Eresburg ad contuendos se cum urbe adtraxerant. & ipse fortes viros dominos videlicet Scardenbergenses & Casebergenses inibi collocare decreverat ad humiliandum ipsum Volcwinum, qui & ei videbantur inimicari. ad condictam ergo diem quando convenire in monte debebant. ut unusquisque suam turrim altam & firmam inibi construeret. D. Henricus Abbas qui & urbem reedificaverat. & D. Volcwinus animotenus retractantes jaeturam ditioni suæ & circumjacentibus latè bonis suis de his eventuram. diem prævenerunt. montem ascenderunt. quid factò opus foret cum non reperirent. totâ die illâ consultantes ut sine populi damno inhabitantis fieri ullatenus posset. in crastinum distulerunt. Cumque sol subsequenti diei aurora indicio se prodidisset. inconsulto & inscio abbate. adhuc etiam & dormitante. per milites D. Volcwinum nutu ipsius circumquaque urbs succenditur & consumitur.

4. ANTIQUA CELEBREM RELIGIONE LOCUM.] Erat namque Eresburgi fanum nobile, sive, ut Meibom. scribit, religione augustum, magnitudine ingens, structurâ operosum, splendore magnificentum, divitiis inclytum, atque in hoc delubro vastissimum idolum totius Saxonix, numen gentis tutelare & commune. Solebant antiqui Saxones, & cum primis militares homines certis iisdemque solemnibus & festis diebus armis induti, atque etiam cataphracti, gladiisque accincti, dextrâ verò cæsus ferreos vibrantes, alternis circa idolum patrium obequitare, interdum in genua procumbere, opemque præsentem & in bello secundam fortunam efflagitare. Huc quoque frequens populus ibat & vota reddebat. Multa ibi opulenta regum populorumque visebantur munera, ingens auri argenticque ostendebatur copia. Avent. l. 4. Annal. Boicorum.

5. MARTIS IBI QUONDAM SIMULACRO.] Non uno eodemque modo ab antiquis Francicarum Germanicarumque rerum scriptoribus nomen hujus simulacri, seu idoli enunciat. Annales Francici, Fuldenses, Adelmus, habent *Irmisul*: Hos sequuntur Ditmarus Mersburgensis, Schaffnaburgensis, Hermannus Contractus, Urspergensis; modicè variant Adam. Brem. qui *Irmindsul*, Albert. Stad. qui *Erminsul*, auctor vitæ Carol. M. qui *Ermensul*, & Annal. Canisii *Ermensil*, scribunt: alii aspirationem adjungunt, in quibus Regino, *Hermansaul*,
Ro-

Roleving. *Hermesful*. Sigebertus, Auctor lib. Ms. de Caroli M. Canonizat. & Chron. Belg. mag. *Hermensul*, Ado Viennens. *Adurmensul* appellant, Chronicon Saxonicum *Armensul*. Quia ex duabus dictionibus compositum, de utraque controvertitur, an posterior cippum, seu columnam, an verò aulam significet; præcipuè verò de posteriore dissentiunt. Nonnulli, ut Crantzius in Saxonia, *Irmensul* interpretantur statuam publicam. Coniici permittitur dictam *Idermansful* quasi commune profugium & asyllum omnium. Favet huic etymo Adam. Brem. qui patriâ linguâ idem esse vult, quod Latinis *universalis columna*, quasi *universa statuens*; Gobelin. *statuam Mercurii* fuisse opinatur; Aventin. *Herminioni* sacram fuisse contendit; Plurimi memoriæ *Harminii Cheruscorum ducis* dicatam existimant; Gorop. Becan. *hieroglyphicam esse* affirmat. Verùm magis credibile est, sicut Tencteri & Usipetes apud Tacit. lib. 4. hist. *Martem præcipuum suorum deorum* vocant, ita Saxones gentem bellicosam *Martem* in eo coluisse: nam ut Widekind. lib. 1. (quem sequuntur Rolevingius & Theodoricus Niemius) *Secundùm errorem paternum sacra sua propria veneratione venerati sunt, nomine Martem effigie columnarum innitentes.* Chron. Saxon. vetus: *Hac erat forma idoli Martis Marsburgi, quod Carolus M. destruxit in Westphalia.* Marti præterea similior quàm Mercurio imago à Crantzio descripta. *Erat armati toto corpore effigies, cuius in dextra signum militare (nostri vexillum vocant) præferens rosam: cuius breve momentum & facilis ortus & interitus, ita eventus præliorum. In sinistra libram expandit, dubiam pugnantium sortem facillè huc illuc inclinantem; pectus inerme ursum præferebat, interritum bellatorum animum insinuans. In clypeo leo, qui bestiis imperitat, invictum ad fortia facta animum monstrat: floribus consito campo, in quo stabat, quod nihil jucundius solet videri fortibus, quàm in acie virtutem ostendere.*

6. NOBILE FANUM.] Adamus Brem. Ursperg. Rhenanus, Huldricus Mutius, tradere videntur Irmensulam sub dio in aperto campo stetitisse; at fani seu templi meminit vita Caroli M. apud Pithæum: *pervenitque usque ad Ermensul, & ipsum fanum destruxit, & aurum & argentum, quod ibi reperit, abstulit.* Regino

gino totidem verbis ex vita Caroli M. Henricus de Hervordia ad annum Constantini Imp. 31. apud Meibomium in Irminfula Saxonica cap. 7. De Eresburgenfis fani & Irminfulæ sacerdotibus & facrorum ritibus, Letzner. in Chron. Corbeienf. & ex eo Meibom. c. 4. Irminfulæ. Quibus illustrandis magnopere fervit memorabilis, fi quidem vera, historia, quam narrat Nicolaus Caufinus in fine lib. Aulae Sanctæ, ubi citat Chronic. Saxon. & Relationes Schaumburgii, Evodii, & Albini.

7. VASTATUM CAROLI VICTRICIBUS ARMIS.]
Annal. Franc. apud Pithæum: *Carolus Saxoniam ingressus, Eresburgum cepit, & idolum Saxonum, quod vocabatur Irminful, destruxit.* Ursperg. Regin. Quo tempore Irminfulam, ejusque fanum Eresburgi Carolus destruxit, res mira contigit, ab Astron. auctore Annal. Franc. Ursperg. Reginone aliisque scriptoribus magno consensu prodita. *Fuit siccitas magna, ita ut aqua deficeret in supra dicto loco, ubi Ermensul stabat. Et dum vellet ibi tres dies stare gloriosus Rex ad destruendum fanum ipsum, & valde homines & jumenta sitirent, subitâ Christi gratiâ, mediâ die cuncto exercitu quiescente, apparuit eis torrens ebulliens salubres aquas, & cunctus exercitus & jumenta eorum sufficienter recreati sunt, & tam diu ebullit aqua viva, donec fanum destructum est.* Sed quæ ad Dimolam amnem esse potuit aquæ penuria? an victorem Francum Saxones hostes aquatione prohibuere? certè exercitui sitienti vix magis defuit, quàm ingenio sedem Eresburgi ad Dimolam, nedum ad Luppiam aut Visurgim propugnanti, aqua hic hæret. Majorum quidem habet traditio, quam incolæ referunt, Dimolæ aquas veneno à Saxonibus infectas, & Carolum cum preces ad Deum fudisset, ejus equum in montis declivi descensu, quadrante circiter horæ ab Eresburgo, unguâ fontem eliciuisse, cui hodiedum *Regii fontis* sit nomen, & aqua perennis. Sed vereor ne equi fontem aperientis unguâ Pegasi magis fabulam sapere, quàm historiæ veritati consentire videatur. Non fati autem pietati Caroli fuit impium Irminfulæ fanum evertere: nam in eodem loco Christianum mox templum condidit, de quo Auctor vitæ Caroli M. ms. lib. I. cap. 14. *Apud Eresburgum civi-*

civitatem Saxoniam, quam propter inhabitantium perfidiam, & indomabilem contumaciam deleverat, sed tamen post casum in majori splendore zelo pietatis restruxerat. Post everisionem idoli, HERMENSUL, id est, STATUA HERMETIS, ab incolis vocati, basilicam imperialis munificentia & celsitudinis construxit: ut quem locum cultura demonum sordidaverat, Christiana religionis veneratio emundaret. Hanc Basilicam ipsum Leonis III. Pontif. & Ludovici Pii Imp. & Lotharii ejus filii diploma, quo Corbeienfi Monasterio donatur, Capellam vocat, quod est hujusmodi.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri JESU Christi. HLUDOVVICUS & HLOTHARIUS divina ordinante providentia Imp. Augusti. Omnibus fidelibus sancta Dei Ecclesia & nostris. presentibus scilicet & futuris notum sit. quia nos pro divini cultus amore & anime nostre remedio. quoddam Monasterium quod nova Corbeia vocatur in honorem B. Stephani Protomartyris infra Saxoniam supra fluvium Wisera. in loco qui dicitur Huxori construi jussimus. quod & viro Venerabili Adelhardo construendum regendumque commissimus qui erat Abbas in altero antiquiori monasterio quod eque Corbeia vocatur. à quo & novum supradictum monasterium nomen constat esse sortitum. Itaque nos divina inspiratione compuncti & caelestis patrie amore succensi. ob anime nostre salutem concessimus eidem monasterio Capellam. quam dudum Dominus & genitor noster KAROLUS Imperator in Castello quod dicitur HERESBURG construi jussit. cum omnibus rebus ac mancipiis ac decimis ad eam pertinentibus. quantumcumque Dominus & genitor noster eidem Capelle pia devotione contulisse dinoscitur. cum omni integritate predicto monasterio ad subsidia monachorum ibidem Deo famulantium per hanc nostre auctoritatis donationem à die presenti perpetuo habendum atque possidendum concessimus. & in ditionem ejus transtulimus. eo videlicet modo. ut quicquid ab hodierno die de predicta capella vel de his quae ad eam pertinent. Rectores & Ministri supra memorati monasterii. vel fratrum in eo degentium voluerint. absque ullius injusta contradictione ordinent atque disponant. & faciant quicquid utilitatibus predicti monasterii congruere & convenire perspexerint. Et ut haec auctoritas largitionis nostrae per futura tempora inviolabilem atque inconcussam obtineat firmitatem. & à fidelibus nostris tam presentibus quam futuris seu etiam

successoribus nostris verius certiusque credatur. eam manibus propriis
subter signavimus. & anuli nostri impressione signari iussimus.

Signum HLUTHOVVICI

Serenissimi Imperatoris.

Signum HLOTHARII

gloriosissimi Augusti.

Durandus Diaconus ad vicem Fridagisi recognovit. Data XII. Kal. Ju-
lii. Anno Christo propitio XIII. imperii Domni HLUDOVVICI piissi-
mi Augusti. Indict. IV. Actum Ingilinheim palatio regio. in Dei nomine
feliciter. Amen. Hanc Majorum fuorum munificentiam insigni
diplomate auxit Ludovicus Germaniæ Rex anno 900. quod
subjungimus.

IN nomine sanctæ & individua Trinitatis. HLUDOVVICUS divi-
na gratia Rex. Si petitiones nostrorum fidelium quas pro utilitatibus Eccle-
siarum Dei nobis suggererint ad effectum perducimus. ad eterna retribu-
tionis augmentum id nobis profuturum liquido credimus. Unde noverit
omnium fidelium nostrorum presentium & futurorum industria. qualiter
per interventum Venerabilis ac dilecti Comitis nostri Cuonradi. mona-
sterium quoddam nova Corbeia nominatum cui præst fidelis noster Barvo
Abbas. in nostram tuitionem ac mundeburdium suscepimus. & omnes con-
cessionibus seu donationes antecessorum nostrorum eidem Cœnobio collatas.
nostra auctoritate firmamus atque corroboramus. Videlicet ut & immu-
nitatem habeant ab omnibus publicis exactionibus & judiciariis potesta-
tibus homines ejusdem Ecclesiæ liti & coloni. & Rectores ipsius monasterii
in expeditionem cum suis hominibus ire non cogantur. sicut à nostris proge-
nitoribus olim eis concessum fuisse constat. Sed & hoc pro nostra mercedis
augmento ad eorum utilitates addere decrevimus. ut infra ipsam Abba-
tiam. in villa Horobusun nuncupata publicum eis liceat habere merca-
tum & monetam. & ibi potestatem habeant accipiendi teloneum. quod
ipsorum Advocatus nostro exigat banno ab his qui illuc causa emen-
di veniunt. intra marcam memoratæ ville & montis ERESBURG
nuncupati. Præterea quod ab exordio constructionis ejusdem monaste-
rii à nostris antecessoribus concessum. in eorum præceptis cognoscitur.
Nos quoque iterum confirmamus. ut licentiam habeant fratres illius
loci eligendi inter se Abbatem dum ita res postulat. quamdiu ad hoc
idoneam inter se personam potuerint invenire. Et ut hoc nostra au-
toritatis præceptum plenior in Dei nomine obtineat firmitatem.

manu

manu propria affirmavimus. & anuli nostri impressione signari iussimus.

*Signum Domni HLUDOVVICI Serenissimi Regis.
Ernustus Cancellarius ad vicem Theotmari Archicappellani recognovit.
Data IIII. iduum Octobrium die. Anno Incarnationis Domini DCCCC.
Indictione IIII. Anno Domni HLudovvici I. actum Triburias. in Dei nomine feliciter. Amen.*

8. SACRAVIT VERO RESTITUITQUE DEO.] Hujus consecrationis seu dedicationis luculentum testimonium perhibet diploma seu privilegium Leonis III. Pont. Max. Eresburgi datum, quod extat apud Henricum de Hervordia, Bernardum Wittium, Gerhardum Cleinsorgium, Card. Baronium tom. IX. ad annum 799. & in tom. XVII. Concil. General. Parisiis edit. pag. 226. Nos exemplum hujus diplomatis, quod Wittius protulit, & in Eresberg ait haberi, utpote antiquius emendatiusque sequimur, licet in illo signatus dies IX. Kal. Jan. uti in Baronio VIII. Kal. Jan. suspectæ nonnullis fidei, ejusque loco IX. aut VIII. Kal. Jun. vel Jul. ponendus esse videatur, si modo verum est, quod Anastasius Bibliothecarius narrat, Leonem è Saxonia nostra redeuntem à Romanis ad Pontem Milvium in vigiliis B. Andreae Apostoli fuisse susceptum. Quod utique anno 799. factum esse oportet, cum idem Pontifex Carolum anno proximè censecuto Romam venientem, jam ante festum D. Andreae diem, hoc est, VIII. Kal. Decemb. magnificè exceperit, atque ipso Christi Natali in Basilica B. Petri Apostoli Imperatorem coronavit, ut omnes hist. Franc. scriptores consentiunt. Diploma Leonis III. est hujusmodi.

LEO servus servorum Dei. KAROLO M. Francorum Regi. Pie tua intentioni per omnia congaudentes. quod jubes annuere non tardamus. Igitur hunc montem ERESBURG quem expugnatum cum tota Saxonia Deo obtulisti. & per nos B. Petro consecrasti. liberum ab omni humana potestate esse. & fratrum ibidem ad Christi servitium adunatorum ditioni tantummodo parere censemus. Qui ne aliquid in hoc impedimenti patiantur. neve regni vestri invasoribus aliqua rebellandi fiducia praparetur. Sub anathemate B. Petri auctoritate interdiciamus. ne quis

unquam bellica in ipso monte praesidia collocare. aut per te collata praedia. aut decimas circa montem per duas Saxonicas ristas quas illuc delegasti. audeat diripere. Haec conservantibus sit pax à Deo Patre. infringentibus execratio. & à Catholicorum collegio sit separatio in aeternum. Datum: ERESBURG per manum Joannis Bibliothecarii & Cancellarii Ecclesiae Romanae. IX. Kal. Jan. Anno Domni Leonis tertii quarto. Indictione septima. die dedicationis Capella in ERESBURG. Veritatem hujus Leonini diplomatis asserit & illustrat diploma Adriani IV. Pontif. Guichaldo Abbati Corbeiensi ejusque fratribus regularem vitam professis datum Romae apud S. Petrum per manum Rolandi S. Romanae Ecclesiae Presbyteri Card. & Cancellarii v. Kal. Martii. Indict. II. Incarnat. Dominica Anno MCLIII. Pontificatus vero Domni Adriani PP. IV. anno primo. Adjicientes quod monasterium HERESBURG cum decimis circa montem per duas ristas Saxonicas. sicut à beatae memoriae Domino LEONE Papa ex petitione CAROLI M. Imperatoris. qui ipsum montem expugnauerat collata noscuntur. Monasterium quoque in Groninga. & monasterium in Kemnade nunquam ab eodem Corbeiensi alienentur Canobio, &c. Porrò Henricus de Hervordia qui ad annum Caroli M. 4. Christi 804. hoc ipsum Leonis PP. diploma recitat, in eo longè fallitur, quòd hanc dedicationem in alterum Leonis cum Carolo in Germania congressum rejicit. Item perlatum est, inquit, ad Imperatorem, sanguinem Domini in Mantua civitate fuisse repertum: misitque ad Papam, ut hujus rei veritatem perquireret. Qui nactus occasionem exeundi, primo in Lombardiam, quasi pro dicta inquisitione progressus est, indeque subito arrepto itinere ad Imperatorem venit ad Karisiam, villam juxta Remis, & Natalem Domini secum celebravit. Deinde Aquisgranum Papam Imperator perduxit, & post in Saxoniam antiquam, ibi Capellam in Bergkercken prope Mindam consecravit. Campanula quaedam, quam reliquit, etiam nunc videtur ibidem. Capellam etiam S. Petri in Eresberg, quae nunc Mersberg dicitur, consecravit. Ita Henricus de Hervordia. Contrà Astronomus & vita Caroli M. per Engolismensem scripta, Adelmus & Regino, uno ore testantur: Leonem Pontif. Aquisgrano, ubi octo dies mansit, per Boiariam ire volentem, ductum esse usque Ravennam, magnis ab Imperatore muneribus donatum.

tum. Nullâ Saxonîæ, hoc tempore, sive à Leone Pontif. sive à Carolo intratâ factâ mentione. His consentiunt Poëta Anonym. Hermannus Contractus, Lambertus Schaffnaburgensis, Sigebertus Gemblacensis, Marianus Scotus, Urspergensis Abbas, cæterique chronologi & scriptores, qui nihil de Leonis vel Caroli accessû in Saxoniam. Nihil item Sigonius, qui hunc congressum satis exactè describit in hist. regni Italiæ. Quare quicquid per Leonem Pontif. gestum est, referendum ad annum 799. & primum illius in Saxoniam ingressum, quo etiam Paderbornæ cryptam, seu facellum subterraneum, & in eo altare S. Stephani, rogatu Caroli M. consecravit. Vita S. Liborii apud Bollandum cap. 2. pag. 88. §. 5. & 6. vita B. Meinweri apud Browerum, pag. 13. n. 1. Gobel. Person. Cosmodr. at. 6. c. 38. Id quod etiam de Ecclesia in Sidinghusen pago diocesis Paderbornens. in dynastia Burana, refert Caspar Schioppius in genealogia Burana; & de lapide altaris in Ecclesia Titemelle seu Dethmoldiensi, à Leone III. consecrato, atque indè in usum cryptæ Abdinghoffensis à B. Meinwerco translato mentionem facit scriptor vitæ B. Meinweri apud Browerum. Porrò Saxonîæ nostræ, quam Leo III. Pont. Max. Eresburgi per Carolum M. Deo oblatam, & per se B. Petro consecratam dicit, partem aliquam ad fidem Christi conversam, idem Carolus jam anno 774. Deo in sacrificium obtulerat, ut scribit Luitprandus Ticinensis de Vitis Pontificum Romanor. Moguntia anno 1602. editus. *Hadrianus Papa Carolum M. Francorum Regem Romam vocavit. qui cum quinto anno regni sui illuc venisset, inter cætera, quæ ab ipso magnificè gesta sunt, etiam partem aliquam Saxonie in provincia Westphalia, quam ad fidem Christianitatis convertit, ut ipse jam prædictus Papa præcepit & docuit, secundâ feriâ Pascha in Basilica S. Petri inter cætera quæ ad manum Papa offerebat, Deo in sacrificium obtulit, & in loco Osnabrugge vocato Episcopatum constituere, & decimis noviter ad fidem conversorum, si sanus & incolumis remeasset, Papâ ita dictante & privilegiis suis confirmante, dotare devovit. Quæ eadem de Saxonîa B. Petro oblata ex epistola Gregorii VII. Pont. Max. apud Baronium ad An. 804. licet recognoscere; ita enim habet: Idem verò Magnus*

*Imperator Saxoniam obtulit B. Petro, cujus eam devicit adjutorio, & posuit signum devotionis & libertatis, sicut ipsi Saxones habent scriptum, & prudentes illorum satis sciunt. Huic tam insigni religiosissimi Principis pietati ac munificentiae, Sedes Apostolica pari in Saxones studio egregiè respondit, quando Saxones nostros Romam missos, ut Christianam fide & ecclesiasticam disciplinam imbuerentur, humanissimè in Urbe accepit & fovit, locumque eorum habitationi, apud Basilicam D. Petri, ubi nunc est ecclesia & nosocomium S. Spiritus, assignavit; qui & à novis accolis nomen mutuatus, olim *Vicus Saxonum*, & *Schola Saxonum*, hodie *Saxia* vocatur. Ex Anastasio Bibliothecario, Card. Baron. in Ann. Eccles. ad An. 804. & in Notis ad Martyrolog. Rom. iv. Idus Novemb.*

9. MANSIT ET HOC NOSTRÆ GENTI.] Ab anno 826. quo *Capella Eresburgensis*, ut prædiximus, à Ludovico patre, & Lothario ejus filio *Corbeiensibus* fuit donata. Postea *Eresburgi*, seu *Montis Martis* mediam partem Hermannus Abbas & cœnobitæ *Corbeiensis*, Henrico Archiepiscopo Colonienfi An. 1230. mense Augusto Sufati cessere: alteram verò partem Franciscus Abbas & conventus *Corbeiensis*, Hermanno Archiepiscopo Colonienfi & Administratori Paderbornensi, Marspergi An. 1507. postridie S. Ægidii, reservato sibi ad Kalendas Græcas reluendi jure, vendiderunt.

10. DUM BARBARUS HOSTIS.] Quidquid *Eresburgi* Succus hostis paulò antè reliquum fecerat, immissus ad excidium augusti operis Hasslicus miles devastavit. Quod insigne facinus ad posteritatis memoriam publicis tabulis *Eresburgensis* civitatis consignatum, his verbis legi meretur. Anno MDCXLVI. die XXIV. Sept. facta est duarum Hasslicarum legionum, (quarum altera equestris, altera pedestris erat) subita in Montem Martis irruptio; ductor prædatorii agminis Ufflenus cum duobus fratribus. Clades illata haud modica fuit: nam templum primarium subjecto pulvere nitrato dissectum, porta civitatis incensa, cetera pari ruinâ vastata. Quicquid cives & accola post nuperam Suevicam expugnationem urbis, huc convexerant, spolio abreptum. Postridie tres præstantes campana unâ cum turri corruerunt. Absit verbo invidia, si insigne facinus dixi eorum, qui Basilicam
Eres-

Eresburgenſem vetuſtate tam nobilem, opere tam magnificam, reverentiã loci tam celebrem, religione tam ſanctam, noſtro demum ævo barbarum in modum ſubverterunt. Uti verò Principum voluntati & imperio id non adſcribimus, quod privata militum tribunorumque audaciã fuit: ita factum merito damnamus in Chriſtianiſ. & quis non ſanæ mentis? Quando & inter ipſos barbaros reperti ſunt, qui pro majori veneratione religionis Chriſtianiæ, locorumque ſacrorum, ejuſmodi ſacrilegia non ſunt auſi. Alaricus barbarus Gothorum rex, antequam Romam, quam mox cepit, intraret, edicto publico vetuit, ne quis militum ſacra Urbis loca violaret. tantum aberat, ut templa barbaris ſuis ſubruenda permetteret. Oroſium (lib. 4. cap. 42.) hinc præcæteris, quem teſtem inſpectoremque eorum temporum habemus, audire lubeat. *Adeſt, inquit, Alaricus. trepidam Romam obſidet, turbat, irrumpit, dato tamen præcepto prius, ut ſi qui in ſancta loca, præcipueque in ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli Baſilicas confugiſſent, hoſ imprimis inviolatos ſecuroſque eſſe ſinerent. Imperio barbari regis parvæ barbari milites.* Aliud in hanc rem ſubjicit Oroſius haud minus in barbaris commendandum. *Diſcurrentibus per Urbem barbaris, fortè unus Gothorum, idemque potens & Chriſtianus, ſacram Deo virginem, jam ætate provecctam in quadam eccleſiaſtica domo reperit. cumque ab ea aurum argentumque honeſtè expoſceret; illa ſideli conſtantiã, eſſe apud ſe plurimum, & mox proferendum, reſpondit, ac protulit. Dumque expoſitis opibus attonitum barbarum magnitudine ac pondere & pulchritudine, ignotã etiam vaſorum qualitate intelligeret: Virgo Chriſti ad barbarum ait: Hec Petri Apoſtoli ſacra miniſteria ſunt. præſume ſi audeſ, de facto tu videris. ego quia defendere non valeo, neque tenere audeo. Barbarus verò ad reverentiã religionis timore Dei & fide Virginis motus, ad Alaricum hæc per nuntium retulit: qui continuo reportari ad Apoſtoli baſilicam univerſa ut erant vaſa, imperavit; Virginem etiam eodem cum deſenſione deduci. Itaque magno ſpectaculo omnium, diſpoſita per ſingulos, & ſuper capita elata palam aurea atque argentea vaſa portantur: exertis undique ad deſenſionem gladiis piã pompã munitur, hymnos Deo Romanis Barbariſque publicè concinentibus.* Non ultra barbaricus ille furor progreſſus, ædificia quidem aliquot per Urbem, nullæ verò ædes ſacræ dirutæ. Tam intacta à

Go.

Gothis barbaris loca sacra fuerunt. Eò nunc detestabilior illorum impietas, qui ædem Eresburgensem, locumque à Carolo M. donatum, à Leone III. Pont. Max. dum Paderbornæ apud Carolum M. ageret, non minùs, quàm Vaticana fuit Basilica, Divo Petro consecratum, ausi sunt subjecto nitrato pulvere disjicere. nequod istuc vestigium antiquitatis extaret, ubi perpetuum religionis monumentum posebat Christiana veneratio. Laudabilior etiam Theodorici Gothorum regis, Gothorumque barbarorum præ Alarico pietas. Romam ille & Italiam tot annos cum imperio tenuit, ac barbaræ licet gentis, Arianæque hæresis dominatu omnibus per occidentem formidabilis esset, non modò regiis muneribus Vaticanam Apostolorum Petri & Pauli Basilicam exornavit, sed & mirificè Sacerdotes & templa Catholicorum excoluit, interque fabricas ab eo reparatas, templa quoque & bona Ecclesiæ reddita, suum liberalitatis locum habuerunt. Uti id ex aliis, tum vel maximè ex Anastasio Bibliothecario in Hormisda, & Cassiodori scriptis constare potest. Maius est, quod de ethnicis Imperatoribus tradidit Lampridius. Is de Alexandro Imperatore: *Christo templum facere voluit, quod & Hadrianus cogitasse fertur, qui templa in omnibus civitatibus sine simulacris jusserat fieri: qua hodie idcirco, quia non habent numina, dicuntur Hadriani, qua ille ad hoc parasse dicebatur: sed prohibitus est ab iis, qui consulentes sacra, repererant omnes Christianos futuros, & templa reliqua deferenda, si id optatò evenisset.* Sed quid longiùs ab eo? domestica nobis propiùs adfunt exempla. Legem Salicam appello, quæ Francorum nostrorum est, eorum videlicet populorum, qui ex Sicambriis, Bructeris, Angrivariis, Tenèteris, Cheruscis, Cattis, Marfis, cæterisque in unam belli societatem convenère. Lataque est hæc lex auctoritate populi per quatuor gentis proceres, cùm barbari adhuc essent, seu, ut vetustus in eas præfatus est scriptor, *cùm adhuc barbarico ritu tenerentur.* antequam à Pharamundo quartus Francorum rex Clodoveus Christi religionem fusciperet. Harum verò legum una est titulo LVIII. leg. I. *Si quis Ecclesiam sanctificatam, vel ubi reliquia Sanctorum recondite sunt, incenderit, vel infra ipsa Ecclesia expoliationem de altari, aut infra Ecclesiam aliquid tulerit, VIII. denariis, qui faciunt sol. cc. culp. jud. excepto capit ali & dila-*

dilaturâ. Tanta vel in Majoribus nostris harum regionum, cum adhuc barbari essent, & nullo Christianæ religionis lumine donati viverent, veneratio sacrorum fuit. Hæc paucis, nec plura attinet inter hos cancellos scriptionis adferre: quando ex his nemo non intelligit, à Christianis fieri, quæ à barbaris facta non sunt; facinusque eò fœdus esse in Christianis, quò magis abhorruit ipsa barbaries. *Optimus animus pulcherrimus Dei cultus est.* inquit Seneca. Si avitæ, si veræ Majorum religioni inhæreat. Nec monumenta pulchriora, quàm Majorum templa, in quibus post everfâ idola verum Deum Christianorum Sacerdotes, & Christianus populus à Carolo M. ad hanc usque ætatem nostram coluerunt. Quare cum nostris etiam temporibus vetus ac celebris illa Corbeisium Basilica, infirmis nixa fundamentis, & longi temporis labe, bellique injuriis corrupta, in ruinam incumberet, Christophorus Bernardus Princeps & Episcopus Monasteriensis, idemque Corbeisium Administrator, eam à fundamentis restituit. Conspiciebat nimirum hunc sacram antiquitate locum, cultumque jam inde à Ludovici Pii Cæsaris ævo tantâ religiosorum Sacerdotum frequentiâ & sanctimoniâ, pristinum suum decorem à se expetere, qui jam antè per suam diœcesin Monasteriensem tot sacrorum monumenta posuerat, instauraveratque. Eò magnanimus ac togâ sagoque gloriosus, atque ad omnem posteritatem memorandus Episcopus, suæ quoque liberalitati & religioni, hujus vetustate collabentis basilicæ fabricam sumpsit, quæ nunc opere solido & magnifico dignoque sui nominis splendore ad fastigium usque assurrexit.

Eresburgense verò templum, Corbeisenses, ejus loci rectores, pari studio & religione instaurandum susceperunt; & jam opus illud simul ex ruinis pristinæ integritati & splendori propè est restitutum; aspiciunturque nunc veneranda illa Caroli M. Imperatoris monumenta tanto illustriora, quanto hosticus furor obscuriora, extraque memoriæ avitæ religionis esse voluit. Dispari sanè famâ ad posteros eorum, qui profanaverunt, & qui pristino religionis cultui reddiderunt. Tacitum hic audias lib. IV. *Ann. Suum cuique decus posteritas rependet.*

Q

BRU-